

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.005>**Черчата Лідія Михайлівна¹, Король Лариса Леонідівна²**

1. кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-4335-3282

2. кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0001-7356-6556

Професійно орієнтоване навчання англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей

АНОТАЦІЯ. Стаття висвітлює основні аспекти навчання англійської мови, орієнтованого на потреби професійної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей. Така форма навчання передбачає інтеграцію загальних мовних навичок із вузькоспеціалізованими знаннями, необхідними для конкретних професійних сфер, що забезпечує студентам підготовку до ефективної комунікації у своїй галузі. Студентоцентроване навчання, яке є ключовим компонентом цієї методології, базується на індивідуальних потребах та враховує професійні інтереси студентів. Основною метою такого підходу є створення сприятливого середовища для розвитку мовних компетенцій, що дозволяє кожному освітянину активно долучатися до навчального процесу. Встановлено, що у сучасних реаліях використання освітніх технологій відіграє важливу роль у викладанні іноземних мов. Інтерактивні платформи, мобільні додатки, віртуальні середовища та інші цифрові інструменти сприяють не лише підвищенню ефективності навчального процесу, а й дозволяють зробити його більш адаптивним та інтерактивним. В Україні останніми роками розроблено низку державних програм, спрямованих на покращення якості викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. Наголошено, що це сприяє інтеграції вищої освіти в міжнародний освітній простір і підвищує конкурентоспроможність випускників українських вишів на світовому ринку праці. Університети також відіграють важливу роль у впровадженні новітніх методик навчання. Отже, професійно орієнтоване навчання англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей є важливим аспектом сучасної освітньої політики. Воно забезпечує підготовку фахівців, здатних ефективно використовувати англійську мову у своїй професійній діяльності. Така система навчання поєднує інноваційні підходи, спрямовані на потреби студентів, із сучасними освітніми технологіями, що сприяє інтеграції вищої освіти України у світовий освітній простір.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: професійні компетентності; англомовні навички; цифрові платформи; мультимедійні джерела.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.005>

Lidiia Cherchata¹, Larysa Korol²

1. PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English and German Philology
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, UKRAINE
ORCID ID: 0000-0002-4335-3282

2. PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English and German Philology
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, UKRAINE
ORCID ID: 0000-0001-7356-6556

Professionally oriented teaching of English to students of non-philological specialties

ABSTRACT. The article highlights the main aspects of English language teaching oriented to the needs of professional training of students of non-philological specialties. This form of teaching involves the integration of general language skills with highly specialized knowledge required for specific professional fields, which provides students with preparation for effective communication in their field of activity. Student-centered learning, which is a key component of this methodology, focuses on the individual needs and professional interests of students. The main goal of this approach is to create a favourable environment for the development of language competencies, which allows each student to be actively involved in the learning process. It is established that in modern realities the use of educational technologies plays an important role in teaching foreign languages. Interactive platforms, mobile applications, virtual environments, and other digital tools not only contribute to the efficiency of the learning process, but also make it more adaptive and interactive. In recent years, Ukraine has developed a number of state programs aimed at improving the quality of foreign language teaching in higher education institutions. It is emphasized that this contributes to the integration of higher education into the international educational space and increases the competitiveness of Ukrainian university graduates in the global labour market. Universities also play an important role in introducing the latest teaching methods. Thus, vocationally oriented English language teaching for students of non-philological specialties is an important aspect of modern educational policy. It provides training of specialists who are able to use English effectively in their professional activities. This system of education combines innovative approaches aimed at the needs of students with modern educational technologies, which contributes to the integration of Ukrainian higher education into the world educational space.

KEYWORDS: professional competencies; the English language skills; digital platforms; multimedia sources.

Актуальність теми. Одним із освітніх орієнтирів вітчизняних та іноземних закладів вищої освіти у XXI ст. був і залишається розвиток комунікативних навичок особистості. Зазначені вміння в епоху жорсткої конкуренції на ринку праці постають необхідними для фахівців будь-якої спеціальності. Суттєву перевагу отримують ті кандидати, які демонструють з-поміж сформованих професійних компетентностей відповідні знання іноземної мови, зокрема, англійської, й уміння послуговуватися нею в ситуаціях практичної діяльності чи виробничій необхідності. Природно, що прелік обов'язкових вимог на найбільш високооплачувані посади, як правило, містить і цей пункт.

Важливо також розуміти, що англійська мова є офіційною мовою в 67 різних країнах (як домінуюча мова спілкування, або як офіційна мова де-юре, або як робоча мова де-факто). Відчутним є прогрес у світовому масштабі: загальна кількість носіїв англійської мови зростала від 1,13 млрд. у 2019 році до 1,46 млрд. у 2023 році [10]. Такими є загальносвітові тенденції, проте, на жаль, ми маємо визнати, що рівень знань іноземної мови (англійської) українських випускників почасти не відповідає загальним вимогам. Відповідно до результатів проведених досліджень, серед випускників українських шкіл, які, до прикладу, вступають до іноземних університетів, рівень володіння англійською мовою не завжди відповідає B1 [2, с. 17].

Ця проблема вже давно вийшла за межі закладів вищої освіти, поетапно стаючи загальнодержавною проблемою. Так, у червні 2024 року було підписано Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» [4], тим самим з боку держави взято зобов'язання щодо забезпечення умов для вивчення англійської мови, стимулювання освітян до вивчення інших мов міжнародного спілкування в закладах освіти незалежно від форм власності. У зв'язку із зазначеним, назрілим сприймається питання необхідності глибокого вивчення методологічних аспектів реалізації цього положення, особливо це стосується студентів нефілологічних спеціальностей.

Частково, світло на вирішення згаданої актуальної проблеми проливають дослідження низки науковців, таких як Т. Валюкевич, яка ґрунтовно вивчає потенціал онлайн сервісів у ході їх використання викладачами англійської мови як для проведення занять, так і для організації самостійної роботи студентів [3]. Цінними вважаємо міркування А. Кушнір, котра дійшла висновку щодо можливості активізації пізнавального інтересу здобувачів освіти засобами використання цифрових ресурсів [5]. На важливості візуалізації змістового компоненту наголошує у своїх наукових розвідках І. Шкарбан [8]. Тобто, спектр наукових студій, які розглядають той чи той аспект цієї проблеми, справді вражає. Своєю чергою, за **мету** пропонованої **публікації** вбачаємо визначення основних принципів та стратегій професійно орієнтованого навчання англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей, спрямованих на розвиток фахових комунікативних компетентностей у контексті їх майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Ключові підходи до формування навчальних орієнтирів у розрізі вищої освіти в Україні наразі мають своїм опертям Європейські стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [9]. Прикметно, що студентоцентроване навчання, викладання й оцінювання розглядається як визначальне серед трійки основних складників. У більшості вітчизняних ЗВО вказане положення декларується як основоположне, проте в дійсності, навчальні заклади далеко не завжди спроможні втілити його змістове наповнення в освітній процес [6, с. 30]. Студентоцентрування – безперервний процес рефлексії, воно не має універсального підходу в навчанні, потребує поєднання різних стилів, адже здобувачі вищої освіти мають різні потреби та інтереси, різний досвід і базові знання. Зміст студентоцентрованого навчання полягає в можливості самоконтролю свого власного навчання, включення до співпраці в освітньому процесі конкретного навчального закладу. Відповідно, узагальнюючи вищесказане,

можемо окреслити цільове призначення цього підходу, що також розкривається через тріаду положень:

- зміна способу мислення учасників освітнього процесу та вироблення особливої культури в університеті;
- перебудова процесу навчання, в основу якої лягли питання створення студентами освітніх продуктів під час освоєння освітніх програм;
- співпраця викладачів і студентів, в тому числі впровадження інноваційних методів викладання.

В його межах також виокремлюють компетентісний підхід – нову парадигму студентоцентризованої освіти, коли роботодавець виступає як кінцевий орієнтир. Прикметно, що компетентісний підхід передбачає не тільки розвиток компетенцій в рамках навчання та студентської діяльності, а і його комплексний, особистісний розвиток. Відповідно, студентоцентризована система освіти розкривається як ключовий інструмент на шляху досягнення і підтримання якості навчання, при цьому становить предметне поле наукового дослідження міждисциплінарних наук.

Загалом можна зробити висновок, що цей вид навчання орієнтований на активізацію ролі студентів в академічній діяльності ЗВО. Наприклад, у студентоцентризованому навчанні часто використовують такі лекційні формати та методи навчання, як робота в Buzz-групах, «Снігова куля», що потребує перетворення Buzz-груп на більші групи, робота в команді, дебати, використання тьюторальних груп, раунди, стендові доповіді, рольові ігри, менторську допомогу тощо. У контексті викладання іноземної мови цей підхід має на меті не просто передачу знань, а формування практичних умінь, що дозволяють студентам ефективно послуговуватися мовою в реальних ситуаціях.

Освітні технології викладання іноземної мови – це доволі гнучкі механізми, котрі здатні видозмінюватися в процесі реформування вищої освіти. Разом із тим, досягнення певного рівня володіння студентами іноземною мовою – це не завжди зусилля лише

викладача, але й внесок держави (профільних органів публічної влади) у даному напрямку. Так, із останніх резонансних ініціатив в Україні слід відмітити президентський проект Future Perfect, що реалізовується в рамках Дія. Освіта. Мовна програма стала не лише корисним агрегатором низки якісних ресурсів для вивчення англійської мови, але й фактичним втіленням принципу lifelong learning, тобто навчання протягом життя.

Платформа в жодному випадку не обмежує цільову аудиторію за певними критеріями, а навпаки намагається запропонувати щонайбільшу кількість підбірок із відповідними матеріалами, котрі будуть кореспондуватися із спеціальністю, поточним рівнем володіння іноземною мовою, очікуваннями особистості, тощо.

На рівні профільних органів державної влади, які опікуються питаннями розвитку вищої освіти, також систематично впроваджуються диференційовані проекти, здійснюються реформи, інтегруються цільові програми. Одним із таких прикладів слід назвати Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти, розроблені Міністерством освіти і науки України у партнерстві з Британською Радою в Україні. Документ передбачає організацію мовних курсів та інтенсивів, володіння англійською мовою на рівні не менш як B1 стане обов'язковою умовою для вступу, B2 – для випуску, частину профільних дисциплін пропонують зробити англomовними та проводити регулярні «скринінги знань». Важливо зауважити, що Міністерством освіти і науки України було прийнято Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України від 25 липня 2023 року № 898 [7]. Документ містить доволі конструктивні рекомендації, зокрема, в частині взаємодії стейкхолдерів, координацію та узгодження дій між ними, формування системи стимулів та заохочень, поліпшенню педагогічної логістики.

Так, незалежно від рівня володіння іноземною мовою, першою чергою викладачі мають пропагувати позааудиторне навчання, як

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

того вимагає сама природа філологічних знань. У цьому контексті доречно скористатися підбіркою лекцій із окремих тем, оприлюднених на сайті Khan Academy, Highbrow, Academic Earth, Saylor Academy тощо. Очевидним є відчутний прогрес у зміні акценту студентів на аудіювання та поліпшуються його результати у тих, хто практикує взаємодію із TED ED або ж просто переглядає фільми англійською (із субтитрами або без них). За тим, варто рекомендувати сайти за профільним спрямуванням для студентів нефілологічних спеціальностей. До прикладу, на офіційному сайті Scitable легко відібрати матеріал для студентів-біологів, з яким можна працювати як на лекційних заняттях із профільних предметів, так і в процесі самостійної роботи. Широкий спектр матеріалів, котрі перебувають у відкритому доступі, пропонується фахівцям IT-сегменту. Зокрема, в арсеналі Codecademy community міститься значний каталог із програмами, котрі пропонується одразу опановувати іноземною мовою (SQL, JavaScript, Python, PHP, Swift, C++, Bash). Udacity, до прикладу, в цілому функціонує як безкоштовний онлайн університет, де зібрана низка корисних підбірок з аналізу даних, веб-розробок. Удосконалювати отримані навички для старшокурсників пропонуємо засобами ресурсу One Month. Відбираючи вказані платформи для роботи, варто керуватися не лише змістовним наповненням, але й брати до уваги відгуки користувачів, які вже ними користуються не тільки для покращення рівня сформованості іноземномовних навичок, але і в якості профільного навчання. За умови, якщо студенти мають підготувати спільний проект, який демонструють англійською мовою, в якості джерела натхнення можна пропонувати звернення до сайтів Hackaday, Lifehacker, Wonder How To, де зібрано цікаві матеріали й оригінальні ідеї, які є принагідними як для повсякденного життя, так і в контексті подальшої науково-трудової діяльності.

Застосування названих ресурсів в освіті перетворює навчальний процес на багатоаспектний, коли реалізується принцип багатозадачності і поліфункціональності. Якщо раніше в рамках

проходження однієї обраної теми формувалися навички суто з певного раніше відібраного матеріалу, то в епоху використання цифрових технологій за аналогічний час реалізується більша кількість завдань, процес здобування фахових знань стає більш конструктивним, комплексним, враховує вимоги й запити сучасного ринку праці.

Принагідно додамо, що досвідчені викладачі, які практикують роботу саме із студентами непрофільних спеціальностей, наголошують на нагальності збільшення обсягу візуальної подачі матеріалу. Для цього доречно скористатися кількома універсальними, на нашу думку, рекомендаціями:

– майнд-меп (у науковій літературі часто зустрічаються альтернативні назви, як-от: карта думок, ментальна карта, інтелект-карта, асоціативна карта), котра є діаграмою категоріальних концептуальних зв'язків. Асоціативні образи при опануванні англійської мови є чи не одними із найбільш важливих організуючих ланок, що сприяють структурно-семантичній організації лексичного матеріалу. Звісно, з точки зору педагогічно-викладацької діяльності, досить трудозатратним способом є пошук асоціативних комбінацій, які пропонуються студентам для полегшення запам'ятовування, проте у випадку із досить складними для сприйняття темами варто практикувати такого роду підхід, що підвищить імовірність досягнення бажаного результату. До прикладу, асоціативні ряди можуть бути побудовані на основі ідіом та фразеологізмів: «Bite the bullet» (прийняти важке рішення) – асоціація з образом воїна, який змушений витримати біль; «Once in a blue moon» (дуже рідко) – поетичний образ рідкісного синього місяця; «Achilles' heel» (слабке місце) – аналогія із давньогрецьким міфом про Ахілла, чия п'ята була єдиним вразливим місцем; «To meet your Waterloo» (зазнати поразки) – згадка про історичну битву при Ватерлоо, де Наполеон зазнав остаточної поразки; «Kafkaesque» (щось абсурдне і заплутане) – навіювання із літературних творів Франца Кафки, де головний герой потрапляє у ситуації бюрократичного абсурду;

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

– інфографіка – ефективний механізм актуалізації мовного матеріалу. Більше того, фахівці відмічають, що для мобілізації розумового і креативного потенціалу, доцільно практикувати самостійне створення студентами проектів за певними темами або ж вдосконалювати вже наявний;

– стрічка часу успішно інтегрується у систему навчання англійської тих студентів, майбутні професії яких тісно пов'язані із історією, політологією, географією, біологією. У роботі із вказаними групами доцільно робити акцент і на взаємодії із автентичними матеріалами. Якщо у випадку із студентами 1-2 курсу це дає змогу прослідкувати, настільки інтенсивно та під впливом яких чинників розвивалася англійська мова, то у випадку із 3-4 курсом та студентами-магістрантами, – це уможливорює глибше розуміння змісту опрацьованої теми, виховує майбутнього студента як кваліфікованого і затребуваного у подальшому на ринку праці фахівця;

– скрайбінг: ключові моменти у відповідній послідовності фіксуються у найбільш оптимальний спосіб (зображення, відеоматеріал, презентація тощо) [8, с. 194].

Результативним стане навчання англійської мови у тому випадку, якщо науково-викладацький склад та фахівці, які опікуються адміністративним забезпеченням закладу вищої освіти, будуть зацікавленими у формуванні середовища навчання англійської мови. При вітчизняних інститутах та університетах часто створюють курси, створені й зорієнтовані на підвищення рівня володіння іноземною мовою або розмовні клуби (слід згадати заходи, що проводяться у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Львівському національному університеті ім. Івана Франка, Київському національному економічному університеті ім. Вадима Гетьмана та інших ЗВО. В межах розмовних клубів студенти систематично обговорюють різні теми англійською мовою під керівництвом носіїв мови та викладачів,

що дає змогу подолати мовний бар'єр). Скажімо, якщо студенти освітнього напрямку «туризм» зацікавлені у покращенні вимови та в спілкуванні, в тому числі із носіями мови, їм можна запропонувати організувати подію на платформі CouchSurfing, зібравши в одному місці однодумців із різних країн та попрактикувавши з ними спілкування англійською як інтернаціональною мовою. Важливо розуміти, що такі ініціативи формують у студентів також організаційні та лідерські навички, розширюють коло спілкування із людьми; навчають їх працювати із цифровими продуктами, що в той чи в інший спосіб полегшують, урізноманітнюють буденне життя та відкривають нові горизонти для експериментів.

Покращення рівня володіння англійською мовою у викладацькій практиці можна домогтися й в інший спосіб, а саме – відштовхуючись від тих проблем, які мають студенти – труднощі у сприйнятті англійської мови на слух, дуже різкий акцент, проблеми із написанням академічних текстів тощо.

У першому випадку можна звернути увагу на можливості Lyricstraining. При створенні сайту, розробники врахували необхідність отримання естетичного задоволення, що накладається на активізацію пам'яті, саме тому в основі навчання – одне із найбільш улюблених завдань молоді – прослуховування музичних композицій (поп, фолк, блюз, джаз, рок) [5, с. 98]. Залежно від рівня знання мови (beginner, intermediate, advanced чи expert) програма пропонує завдання: почути певну кількість лексем із наявних у композиції слів.

Voice of America Learning English – це мультимедійне джерело щоденних новин, які покращують навички читання, сприяють опануванню реціпієнтом сучасної лексики, ідіом, англомовного сленгу. Так, до прикладу, майбутнім фахівцям із культурології можна запропонувати прочитати текст «A New Hero Is the Star of Marvel's 25th Film» чи «Josephine Baker: First Black Woman to Get Paris Burial Honor» й переглянути відповідний відеоролик; історикам і правознавцям стануть в нагоді матеріали під назвою «What Do the Rest of the Amendments Say?», «What Does the Bill of Rights Say?»; психологам

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

«What Does It Mean To Be «On the Nose?». Під кожною публікацією наявні ключові слова, які варто опанувати; підбір систематизованої інформації також можливий залежно від рівня знань студентів – beginning, intermediate, advanced. Для проведення аудіювання прийнятною є рубрика «video», де світові новини озвучені англійською мовою. Це допоможе оперативніше зрозуміти зміст новини та сприятиме розвитку загальної ерудиції студента. В якості електронного словника доцільно застосовувати Oxford Advanced Learner's Dictionary, з доступною вимовою американського та британського акценту. Більше того, програма дозволяє розробити власний word list для збереження та повторення слів [3, с. 125].

Сьогодні, кількість ресурсів, спрямованих на розвиток письмового мовлення суттєво поступається тій, що акцентують увагу на усному мовленні. Як одну із кращих платформ, виділяємо сайт British Council, де наявний цілий розділ, присвячений граматиці, бізнес-англійській, підготовці до здачі IELTS. Слід зауважити, що вказана Інтернет-сторінка корисна як для викладачів, адже містить різноплановий дидактичний матеріал, так і для студентів. LanguageTool перевіряє грамотність написаного тексту і виявляє орфографічні, стилістичні, пунктуаційні, граматичні помилки. Подібні ресурси зазвичай працюють на основі вбудованої у систему інформації, систематизованої із кількох словників [1].

Паралельно із питанням розвитку навичок іншомовної комунікативної компетентності у студентів нефілологічних спеціальностей, ми апелюємо до потреби систематичного підвищення кваліфікації викладачів. У такий непростий для країни час, обумовлений військовими діями та агресією з боку рф, – освітня мобільність зазнає суттєвих обмежень, хоча для нормального розвитку педагогіки та формування дієвих методологічних рекомендацій вона вкрай необхідна. В цьому напрямку активізувалось також Міністерство освіти та науки України, яке пропагує участь у міжнародних проектах, тренінгах, вебінарах, програмах по обміну досвідом. Важливим вважаємо запозичення практики щодо методик викладання іноземних мов, які

застосовуються європейськими колегами (наприклад, оцінити переваги та можливості впровадження програм TKT, CELTA, DELTA тощо).

Важливо не лише переймати іноземний досвід, але й поширювати результати українських практик серед світової педагогічної спільноти. Справді, якщо оцінити ті надскладні умови, в яких розвивається сучасна вища освіта в Україні, можна із впевненістю стверджувати, що українські викладачі докладають максимальних зусиль для повноцінного функціонування системи вищої освіти, що не поступається якістю кращим європейським практикам.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків.

Професійна спрямованість навчання є важливою складовою у підготовці студентів нефілологічних спеціальностей. При цьому, англійська мова повинна бути не просто мовою спілкування, а інструментом для оволодіння фаховими знаннями, формування професійних компетенцій та розвитку критичного мислення. Інтеграція англійської мови в професійну діяльність уможливорює ефективніше засвоєння студентами спеціальних термінів та понять, сприяє глибшому розумінню їх професійної сфери й надає доступ до міжнародних наукових і професійних ресурсів. Необхідність індивідуалізації навчання є ключовою, оскільки здобувачі вищої освіти різних спеціальностей потребують диференціації у формуванні комунікативних навичок і компетентностей. Орієнтація на конкретні професійні потреби студентів підвищує ефективність процесу навчання. У світлі зазначеного, обґрунтованою та назрілою є потреба розроблення професійно орієнтованих навчальних програм з англійської мови для кожної спеціальності, які б враховували специфіку фахових дисциплін і професійної діяльності, а також систематично оновлювались з урахуванням запитів від роботодавців. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у аналізі потенціалу штучного інтелекту в контексті вивчення іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей.

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

REFERENCES:

- [1] Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, (2021). Луцький національний технічний університет. Луцьк: Відділ іміджу та промоції Луцького НТУ, http://lutsk-ntu.com.ua/sites/default/files/fls/zbirnyk_2021_14_04.docx.pdf.
- [2] Болайто, Р., & Вест Р. (2017). *Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів»*. Видавництво «Сталь».
- [3] Валюкевич, Т. В. (2021). Особливості застосування онлайн сервісів для навчання англійської мови студентів непрофільних спеціальностей в умовах дистанційної освіти. *Теорія і методика професійної освіти*. 39, 122–126.
- [4] Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» № 3760-IX. (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>
- [5] Кушнір, А. С. (2019). Застосування онлайн-сервісів як запорука підвищення пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов. *Фізико-математична освіта*. 1(19), 95–101.
- [6] Ніколаєва, Є. Б. (Ред.). (2017). *Вища освіта в Україні: порядок денний для реформ*. Фонд Конрада Аденаура.
- [7] Наказ Міністерства освіти і науки України «Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України» № 898 (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0898729-23#Text>
- [8] Шкарбан, І. В. (2021) Інтенсифікація процесу навчання іноземної мови студентів непрофільних спеціальностей за допомогою технологій візуалізації змістового компонента. *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті*. 34, 1, 192–196.
- [9] Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). K.: CS Ltd., 2015. 32 p.
- [10] Talbot, D. (2023). How Many People Speak English. Wordstated. <https://wordstated.com/how-many-people-speak-english/>